

บทคัดย่อ

การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านริมสายธารดำเนินสะดวก มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. เพื่อศึกษาประวัติสังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิตริมน้ำคลองดำเนินสะดวก
2. เพื่อศึกษามรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านริมคลองดำเนินสะดวกทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ
3. เพื่อศึกษาระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตและวิถีผลิตของชุมชนริมน้ำคลองดำเนินสะดวก
4. ศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและปัจจัยเหตุแห่งการล่มสลาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้นำชุมชนในแต่ละเชื้อชาติและ ประชากรที่อาศัยอยู่ริมคลองดำเนินสะดวก โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) และ การศึกษา สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบ Non-schedule Standardized Interview ผลการศึกษาพบว่า

1. ประวัติสังคมวิถีชีวิตริมน้ำคลองดำเนินสะดวก คลองดำเนินสะดวกขุดขึ้นสมัย ปี พ.ศ. 2409 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2411 วัตถุประสงค์ในการขุดคลองเพื่อ ประโยชน์ในการคมนาคมขนส่งระหว่างกรุงเทพกับภาคตะวันตกและใต้ หลังจากขุดคลองดำเนินสะดวกเสร็จได้มีการอพยพของเชื้อชาติต่างๆ เข้ามาทำมาหากิน ที่สำคัญได้แก่ ชาวไทย ชาวจีน ชาวไทรองดำ และมอญ ชนชาติต่างที่อพยพเจ้ามาอาศัยริมคลองดำเนินสะดวกได้นำเอาวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนประยุกต์ตามสภาพสังคมวิถีชีวิตริมคลอง การอพยพเข้าทำกินในบริเวณริมคลองดังกล่าว มีผลให้เกิดการติดตลัดน้ำขึ้นในที่สุด

2. มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านริมคลองดำเนินสะดวกทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ประกอบด้วย เสื้อผ้าการแต่งกายของชนชาติจีน ไทรองดำและมอญ เครื่องประดับของชนชาติจีน ไทรองดำ และมอญ พาหนะในการขนส่งในแต่ละยุคแต่ละสมัย ประติมากรรมหินสลักแบ่ง

เขตหลัก เสาหลักของชนชาติมอญ สถาปัตยกรรมของแต่ละเชื้อชาติศาสนา สถาปัตยกรรมริมน้ำ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับการเกิด การมงคลสมรส การทำศพ การเก็บศพไว้ญาติ ศาล เจ้า การไหว้เจ้าและการไหว้ในเทศกาลต่างๆตลอดทั้งปีของชนชาติจีน ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ในการเล่นเรือ การแข่งขั้ว การแข่งขั้ว การกินหลง การทำศพ ของชนชาติไตทรงดำ และ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ในการทำบุญวันสำคัญๆต่างๆ ความเชื่อเกี่ยวกับการปลุกเรือผี เรือ การเกิด การบวช การสมรส การตาย และการเลี้ยงผี การนับถือผี การรำผี ของชาวมอญ

3. ระบบนิเวศทางวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตและวิถีผลิตของชุมชนริมคลอง ดำเนินสะดวก ได้แก่ วิถีการผลิตเกษตรกรรม วิถีการค้าชุมชนริมน้ำ วิถีการรับจ้างแรงงานชุมชนริม น้ำ วิถีการบริโภค วิถีการคมนาคม วิถีชีวิตริมน้ำกับประเพณีและความเชื่อ วิถีชีวิตนันทนาการ วิถี ชีวิตกับศาสนา และวิถีชีวิตกับสถาปัตยกรรมริมน้ำ

4 ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและปัจจัยเหตุแห่งการล่มสลาย ดังนี้ คือ ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับความเชื่อ ปัจจัยด้านกระบวนการขัดเกลา ทางครอบครัว ปัจจัยในการรักในเชื้อชาติ ภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติ ปัจจัยความเชื่อเรื่อง ผีในการให้คุณให้โทษ ปัจจัยกฎเกณฑ์ในการประกอบพิธี ปัจจัยการลงโทษทางสังคม สำหรับเหตุ แห่งการล่มสลาย ประกอบด้วย ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความทันสมัย ปัจจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อที่ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้ และ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงอาชีพ